

VÅLD, FÖRTRYCK OCH HEDER

- att arbeta förebyggande i öppen fritidsverksamhet

mucf
Myndigheten för ungdoms-
och civilsamhällsfrågor

EN FRITIDSLEDARES VIKTIGA ROLL

” God relation med barn och unga, de kommer till oss frivilligt. Öppen fritidsverksamhet är ett tryggt space som man vill gå till frivilligt och känner sig trygg med. Fritidsledare skulle kunna ha viktigare roll, till exempel genom att ha gedigen kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck och arbeta med normkritik. Fritidsledare har stor potential att bli en viktig yrkesroll som kan nå ut till så många unga och vara en livsavgörande person under uppväxten. ”

FRITIDSLEDARE

” De kommer inte till oss för att de inte får för sina bröder eller vad det handlar om. Därför svårt för oss att nå den gruppen. Om 5 år kanske det skulle vara så att en öppen fritidsgård har samma status hos föräldrar som skolan har, dit går de unga för att det är tryggt och de lär sig... Vi skulle behöva informera familjerna så de får förtroende för vår verksamhet. Kanske jobba mer uppsökande... ”

FRITIDSLEDARE

© Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Augusti, 2023
Grafisk form: Långe Leve kommunikation AB
Tryck: Tryckservice i Ängelholm AB,
Kontaktuppgifter MUCF:
Telefon: 010-160 10 00
E-post: info@mucf.se
Webbplats: www.mucf.se

OM DET HÄR MATERIALET

2021 tog Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), i samverkan med Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötland¹ fram ett kunskapsunderlag, *Kunskapsunderlag om hedersrelaterat våld och förtryck och våldsprevention i öppen fritidsverksamhet*. Det syftade till att ge en översikt av kunskapsläget, identifiera exempel på arbetssätt och metoder från verksamheter och beskriva den öppna fritidsverksamhetens roll i det våldsförebyggande arbetet. Kunskapsunderlaget bestod av två delar:

- **Kunskapsöversikt** – översikt av forskning och kunskap om våldsprevention och arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck²
- **Egen studie** – resultatet av en enkät- och intervjustudie med chefer och fritidsledare inom öppen fritidsverksamhet. Enkäten skickades till samtliga kommuner i Sverige och hade en hög svarsfrekvens.

Det här materialet innehåller en sammanfattning av kunskapsunderlaget. Vi hoppas att det kan hjälpa er i ert våldsförebyggande arbete inom öppen fritidsverksamhet - och att vi på så sätt kan bidra till en trygg fritid fri från våld för unga.

Materialet riktar sig framför allt till förtroendevalda och chefer inom öppen fritidsverksamhet.

I slutet av detta underlag finns en bilaga med exempel på utbildningsinsatser inom området.

1 Tidigare Nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck

2 Inom ramen för kunskapsöversikten har intervjuer med ett urval av forskare och experter genomförts

VIKTIGA DEFINITIONER

- **Öppen fritidsverksamhet** är fritidsgårdar, ungdomens hus och liknande som unga kan besöka kostnadsfritt.
- **Våld** kan bland annat vara fysiskt, psykiskt, sexuellt eller handla om försummelse.
- **Våldsprevention** syftar till att förhindra att våld uppstår eller upprepas. Beskrivs ofta utifrån tre nivåer; universell prevention, selektiv prevention eller indikerad prevention.
- **Hedersrelaterat våld och förtryck** bygger på starkt patriarkala och heteronormativa föreställningar och syftar till att upprätthålla gemensamma normer och värderingar som råder i den egna familjen/ släkten eller ett större kollektiv.

Du kan läsa mer om definitionerna i slutet på materialet.

Inledning

Öppen fritidsverksamhet har stor potential för det våldsförebyggande arbetet. Verksamheten ger möjligheter för barn och unga att skapa goda relationer till vuxna i en kravlös miljö. Det lägger grunden för förtroende.

Samtidigt finns ett stort behov av stärkt samverkan i det våldsförebyggande arbetet mellan olika aktörer som möter unga. Fritidsledare ges inte alltid utrymme att påverka i lokala och regionala samverkansforum. En annan utmaning är sekretessreglerna mellan aktörer.

Det finns också ett behov av kunskap och stöd kring våld, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck hos den öppna fritidsverksamheten.

Öppen fritidsverksamhet – en verksamhet med stor potential

Öppen fritidsverksamhet har många fördelar i det våldsförebyggande arbetet. Det gäller också arbetet med att motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Verksamhetsformen i sig bygger på frivillighet och med intresse- och lustdrivna aktiviteter där barn och ungas intresse och behov står i centrum. Den ger goda möjligheter för barn och unga att skapa goda relationer till vuxna i en kravlös miljö, som i sin tur kan leda till att fritidsledare får förtroende hos de unga.

Med rätt utbildning, rutiner och kunskap kan fritidsledare upptäcka när barn och unga blir utsatta för våld och hedersrelaterat våld och förtryck och sedan ta vidare ärendet så den unga får rätt stöd.

TILLITSFULLA RELATIONER MOTVERKAR VÅLD

Tillitsfulla relationer mellan personal och unga beskrivs som en grundförutsättning för att upptäcka våld generellt men även för att komma åt förekomsten av hedersrelaterat våld och förtryck. Nära ledarskap eller närvarande vuxna går hand i hand med detta och handlar både om att sätta tydliga gränser mot till exempel skojbråk och om att uppmärksamma och bekräfta positivt beteende.

För att skapa förutsättningar för att förebygga våld, i synnerhet hedersrelaterat våld och förtryck, beskrivs det i enkät- och intervjustudien även vara viktigt att arbeta proaktivt och tidigt ta kontakt med vårdnadshavare för att bygga en relation med dem. Några verksamheter menar att om de har hunnit utveckla en god relation med vårdnadshavare blir det enklare att senare ta en kontakt vid oroligheter eller vid mer negativa samtal.

NORMKRITISKT ARBETE ÄR EN VIKTIG GRUND I ARBETET

Normkritiskt förhållningsätt används vanligtvis som grund för det våldspreventiva arbetet i verksamheterna men också som utgångspunkt när mer riktat arbete genomförs i exempelvis könsuppdelade samtalsgrupper om hedersfrågor.

Ett antal verksamheter nämner hur de använder könsuppdelade grupper eller aktiviteter som metod för att arbeta mer fokuserat kring särskilda temaområden. Några verksamheter har till exempel killgrupper för att arbeta med mansnormer och tjejgrupper för att arbeta med frågor om rättigheter, könsnormer eller mer konkret med frågor om kontroll och begränsningar. Det normkritiska förhållningssättet beskrivs också som ett huvudsakligt arbetssätt för att stärka HBTQI-perspektivet i verksamheten i stort. Några respondenter lyfter fram vikten av att börja bygga goda relationer med barnen tidigt för att skapa så bra förutsättningar som möjligt till ett normkritiskt arbete.

Utmaningar och hinder inom öppen fritidsverksamhet

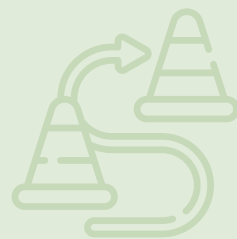
Det finns behov av stärkt samverkan med öppen fritidsverksamhet i det våldsförebyggande arbetet. Våldsförebyggande arbete behöver inkludera så många som möjligt av de aktörer som kan förändra sociala normer och bryta normaliseringen av våld i vardagen.

FLERA HINDER FÖR SAMVERKAN

Enkät- och intervjustudien visar att öppen fritidsverksamhet generellt inte inkluderas i alla relevanta samverkansforum. Öppen fritidsverksamhet ges inte alltid tillräckligt utrymme att påverka vid samverkan lokalt och regionalt.

Detta beror på:

- befintliga samverkanskonstellationers sammansättning
- öppen fritidsverksamhets status och mandat i förhållande till socialtjänst, skola och polis
- kommunernas organisering. Det är fördelaktigt för öppen fritidsverksamhet att ha samma organisatoriska tillhörighet som till exempel familjecentrum, förebyggandecentrum eller motsvarande

Ett annat hinder i samverkan kring våld generellt, samt hedersrelaterat våld och förtryck, är sekretessregler för informationsdelning mellan aktörer. Det framgår också att det finns behov av mer informellt samarbete och goda relationer mellan till exempel fältarbetare, fritidsledare och socialtjänst.

DET VÅLDSFÖREBYGGANDE ARBETET ÄR OSYSTEMATISKT OCH OTYDLIGT

Det förebyggande arbetet beskrivs ofta utifrån ett mer generellt värdegrundsarbete. Det innebär ett normkritiskt förhållningssätt, att skapa tillitsfulla relationer, ha närvarande vuxna samt inkluderande och trygga miljöer. Vad som är fritidsledares roll när det kommer till det våldsförebyggande arbetet upplevs dock av många som en utmaning och fritidsledare önskar en tydligare bild över vad som är deras ansvar. Många fritidsledare vet inte heller vart de ska vända sig för stöd och insatser.

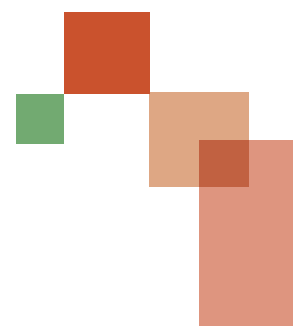
I enkätundersökningen uppger en stor andel av respondenterna i flera olika kommuner att ingen personal erbjuds utbildning om våldsprevention. I andra kommuner sker kompetensutveckling inom våldsprevention endast sporadiskt. Det finns önskemål om mer långsiktiga och återkommande utbildningstillfällen för att öka kunskapen. På så sätt skapar man bättre förutsättningar att bedriva ett effektivt våldspreventivt arbete.

KUNSKAPSLÄGET OM HEDERSRELATERAT VÅLD OCH FÖRTRYCK ÄR LÅGT

Kunskapsläget om hedersrelaterat våld och förtryck skiljer sig mellan landets verksamheter och kommuner men kunskapen är generellt låg. Det råder stor osäkerhet kring:

- den enskilde fritidsledarens roll i processen att förebygga, upptäcka och hantera förekomst av hedersrelaterat våld och förtryck
- hur signaler om eventuella missförhållanden ska värderas
- ”gråzonen” - det vill säga när det inte rör sig om grovt våld eller omfattande kontroll och begränsningar (exempelvis barn och unga som blir begränsade i sitt livsutrymme)
- den dubbla utsattheten som kan drabba vissa grupper av unga såsom unga med funktionsnedsättning eller unga hbtqi-personer
- vilket stöd som finns lokalt, regionalt och nationellt

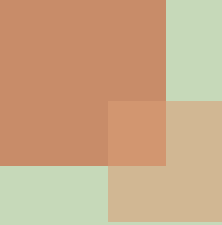
Både enkät- och intervjustudien visar att det finns en större trygghet i hur den anställde ska agera när hedersrelaterat våld och förtryck redan har förekommit. Anmälan om att barn far illa (orosanmälan) är den åtgärd som majoriteten då lyfter fram. Det är flera respondenter som menar att hedersfrågor inte är relevant i deras kommun då det inte förekommer. I enkätundersökningen uppger endast 20 procent av respondenterna att det har förekommit hedersrelaterat våld och förtryck inom verksamheterna under de senaste 12 månaderna.

Enligt forskning kräver ett effektivt våldspreventionsarbete samverkan. Det kan vara svårt för enskilda aktörer att identifiera omfattning och allvarlighetsgrad av våld då det kan förekomma på flera arenor.³

³ Inget att vänta på, Jämställdhetsmyndigheten (2020)

Behov av stöd och kunskap inom öppen fritidsverksamhet

En fritidsledare med kunskap om rutiner från orosanmälan till insats blir trygg i sin roll. Det måste vara tydligt hur respektive aktör som arbetar med barn och unga ska agera utifrån sin roll när våld upptäcks. Detta är viktigt för att förstå var det egna uppdraget tar slut och ha tillit till att andra professioner tar vid och gör sitt arbete enligt deras uppdrag. Exempelvis kan SSPF-samverkan (skola, socialtjänst, polis och fritid) vara en god styrgrupp att utgå ifrån i arbetet med våldsprevention på kommunal nivå.⁴

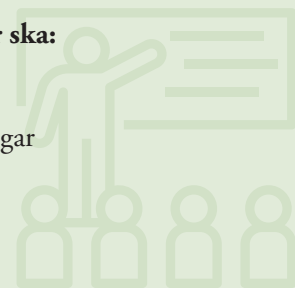
PERSONALEN EFTERFRÅGAR STÖD OCH KUNSKAP

Enkätresultat och intervjuer visar att kunskapen om hedersrelaterat våld och förtryck generellt är låg, men varierar mellan olika verksamheter och kommuner. Det behövs kunskap om våldets uttryck samt kunskap om hur fritidsledare ska agera vid förekomst eller misstanke om hedersrelaterat våld och förtryck. Bland fritidsledare råder ofta en osäkerhet kring vilken roll de *kan* och *bör* ha i att förebygga och upptäcka förekomst av hedersrelaterat våld och förtryck bland sina målgrupper.

Kunskapsöversikten och enkät- och intervjustudien visar att det finns behov av att öka kunskapen om våldsförebyggande arbete generellt bland personal i öppen fritidsverksamhet. Utöver en generell kunskapshöjning finns ett särskilt behov av ökad kunskap om den dubbla utsatthet det innebär att ha ett funktionshinder och samtidigt vara utsatt för hedersrelaterat våld och förtryck.

Den typ av stöd och utbildningar som verksamheterna önskar ska:

- vara "hands-on" i form av workshops med scenarioövningar som utgår från konkreta och verklighetsbaserade fallbeskrivningar
- ges på plats i verksamheterna för att möjliggöra att kunskapen förankras i det dagliga arbetet
- inkludera samtliga anställda i verksamheterna

Personal i öppen fritidsverksamhet efterfrågar även fördjupade utbildningar i coachande samtal med både barn och vårdnadshavare. Flera verksamheter menar att god kontakt med vårdnadshavare och övriga familjemedlemmar är en nyckel för det förebyggande arbetet, framför allt när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck.

⁴ Inget att vänta på, Jämställdhetsmyndigheten (2020)

Majoriteten av respondenterna i enkätundersökningen uppger att personalen erbjuds utbildning kopplat till hedersrelaterat våld och förtryck, samtidigt är spridningen mellan kommunerna stor. I en knapp tredjedel av kommunerna erbjuds personal ingen utbildning på området, samtidigt som det framgår att respondenterna upplever att just bristande utbildning och kunskap är det största hindret i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck, följt av bristfälliga rutiner. Utbildningarna är betydligt vanligare för heltids- än deltidsanställd personal. Utbildningsinsatserna är också ofta frivilliga för personalen och flera respondenter påpekar att de i regel sker som punktinsatser än som kontinuerlig fortbildning.

INTERNATIONELL FORSKNING VISAR ATT UNIVERSELLA VÅLDSPREVENTIVA PROGRAM GER VISS EFFEKT

Forskning som rör hedersrelaterat våld och förtryck respektive våldsprevention inom öppen fritidsverksamhet eller motsvarande verksamhet är begränsad. Det har genomförts vissa forskningsöversikter internationellt om metoder för våldsprevention. Dessa studier visar att universella våldspreventiva program ofta är effektiva vad gäller att förändra attityder hos yrkesverksamma och att benägenheten till att ingripa ökar⁵

DET SAKNAS KUNSKAP OM VERKSAMMA METODER FÖR ATT FÖREBYGGA HEDERSRELATERAT VÅLD OCH FÖRTRYCK

Forskning visar att det finns behov av ökad kunskap om hedersproblematik och verksamma metoder för att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck hos personal i fritidssektorn. Det finns metod- och utbildningsinsatser som används lokalt men det saknas ett systematiskt arbete över hela landet.⁶ Det framkommer från intervjuer med forskare och experter att brist på kunskap kan göra att professionella förbiser beteenden hos barn och unga som kan visa på utsatthet eller förtryck. Tjänstepersoner kan känna sig fördomsfulla när de ska tolka handlingar utifrån hedersmotiv. Gränsen mellan vårdnadshavare som är engagerade i sitt barns uppfostran och vårdnadshavare som förtrycker sitt barn utifrån hedersmotiv kan upplevas svårtolkad.

5 Våldsprevention i Sverige: En forskningsöversikt, Franzén & Gottzén

6 Förebyggande arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck – riktat till pojkar och unga män i Sverige – utvärderingsforskning och praktik, Jämställdhetsmyndigheten (2021:17)

VIKTIGA DEFINITIONER

I det här materialet använder vi följande definitioner.

ÖPPEN FRITIDSVERKSAMHET

Med öppen fritidsverksamhet menar vi fritidsgårdar, ungdomens hus och liknande verksamheter som unga kan besöka kostnadsfritt. I materialet inkluderar vi kunskap om fritidsverksamheter i ett bredare sammanhang. När vi refererar till kunskap och forskning om våldsprevention och hedersrelaterat våld och förtryck i fritidsverksamheter inkluderar det därför även andra liknande verksamheter än de som räknas upp i definitionen ovan men som till sin utformning liknar öppen fritidsverksamhet.

VÅLDSPREVENTION

Våldspreventivt arbete, eller våldsförebyggande arbete, syftar till att förhindra att våld uppstår eller upprepas. Våldsförebyggande arbete inkluderar insatser innan våldet har uppstått samt insatser för att förebygga att förövare återfaller i ett våldsbeteende.

WHO har fastställt en definition av våld utifrån fyra olika våldstyper. Våld kan vara **fysiskt** (slag, sparkar, stryptag), **psykiskt** (verbala kränkningar, kontroll, hot), **sexuellt** (påtvungad sexuell handling, våldtäkt), eller handla om **försummelse** (omsorgssvikt av personer med behov av stöd och vård såsom barn, äldre och personer med funktionsnedsättning). Våldet består ofta av en kombination av olika handlingar. Utöver de våldstyper som nämns ovan kan förövaren utöva ekonomisk kontroll och vägra den utsatta att ha insyn i ekonomin. Materiellt våld kan innebära förstörelse eller stöld av den utsattas personliga tillhörigheter, bohag, värdesaker och så vidare.⁷

⁷ Krug, Etienne G. (2002). World report on violence and health, World Health Organization.

Det är vanligt att våldspreventivt arbetet beskrivs utifrån tre olika nivåer:⁸

- **Universell prevention:** Insatser riktade till alla
- **Selektiv prevention:** Insatser riktade till riskgrupper
- **Indikerad prevention:** Insatser riktade dit våldet redan är ett problem

HEDERSRELATERAT VÅLD OCH FÖRTRYCK

Hedersrelaterat våld och förtryck bygger på starkt ”patriarkala och heteronormativa föreställningar”⁹ och syftar till att upprätthålla gemensamma normer och värderingar som råder i den egna familjen/släkten eller ett större kollektiv.¹⁰ Hedersrelaterat våld och förtryck kännetecknas av att det finns ett starkt kollektivistiskt inslag, ofta i en familj och släktrelation. Det innebär att individens intresse anses vara underordnat familjens intresse och att individens sexualitet och intima relationer är hela familjens angelägenhet som kan påverka familjens anseende.

De heteronormativa föreställningarna innebär att hbtqi-personers sexuella läggning, könsidentitet eller könsuttryck betraktas som ett hot mot familjens heder. Personer med intellektuell funktionsnedsättning som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck är en annan sårbar målgrupp eftersom dessa ofta står i en särskilt tydlig beroendeställning till gärningsmannen eller gärningsmännen. I propositionen Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet skriver regeringen att hedersrelaterad brottslighet kan omfatta etniska, kulturella eller religiösa grupper som inte ”i formell mening” utgör en familj eller släkt, men som under vissa omständigheter kan vara jämförbara. Hedersrelaterat våld och förtryck tar sig ofta uttryck i kontroll av kvinnors och flickors sexualitet, men kan också drabba män och pojkar. (Prop. 2019/20:131) Hedersrelaterat våld och förtryck kan pågå under hela livet och kan handla om fysiskt våld, att inte ha rätt att själv välja partner eller fritidsaktiviteter, vara begränsad i klädsel och val av studier, arbete och bostad.

8 Nationellt centrum för kvinnofrid. Våldsförebyggande arbete. <https://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/valdsforebyggande-arbete/>

9 Jämställdhetsmyndigheten, 2021b; Prop. 2019/20:131

10 Länsstyrelsen Östergötland, 2020

EXEMPEL PÅ METODER OCH ARBETSSÄTT I ÖPPEN FRITIDSVERKSAMHET

Det finns flera exempel på metoder, stödmaterial och arbetssätt som fokuserar på våldsprevention. Vissa metoder och stödmaterial är specifikt utformade för öppen fritidsverksamhet, medan övriga metoder kan inkludera öppen fritidsverksamhet. Nedan presenteras några av dessa.

- **Mentors in Violence Prevention (MVP)**¹¹ är ett universellt våldpreventivt program som utbildar mentorer inom åskådarperspektiv, normer och att ingripa vid tecken på våld. Mentorerna tränas även i att hålla presentationer om våldsprevention utifrån ett genusperspektiv och får verktyg för att förmedla kunskapen vidare. En viktig komponent i programmet handlar om att få fler att bli aktiva åskådare och att agera innan, under eller efter att våld sker.
- **En kommun fri från våld** är en insats som syftar till att främja utvecklingen av ett långsiktigt våldsförebyggande arbete. Den bygger på WHO:s rekommendationer och utgår från ett genusperspektiv.¹²
- **En kortlek fri från våld** Borås stad har utifrån arbetet med *En kommun fri från våld* bland annat etablerat rutiner för att behålla kunskap om våldsprevention i personalgruppen för deras öppna fritidsverksamhet. I minst tio minuter vid varje APT-möte ska personalen diskutera våldsprevention med hjälp av det framtagna verktyget ”En kortlek fri från våld”.
- **Inget att vänta på** är en handbok i våldsprevention framtagen av Jämställdhetsmyndigheten¹³ och syftar till att möjliggöra evidensbaserad våldsprevention med genusperspektiv i Sverige. Inget att vänta på innehåller de fem stegen: 1. initiera samverkan; 2. beskriv våld; 3. identifiera förändringsfaktorer; 4. utveckla insatser; 5. implementera, följ upp och sprid.
- **Machofabriken** är en metod som vänder sig till ungdomar i åldrarna 13–25 år. Deltagarna får genom filmer, interaktiva övningar och samtal möjligheten att reflektera kring ämnen såsom vänskap och relationer, sexuella trakasserier, samtycke, våld och ungas utsatthet på nätet.
- **SSPF-samverkan för brottsprevention på individnivå** SSPF (skola, socialtjänst, polis, fritid) är ett brotts- och drogförebyggande arbete som utgår från samverkan kring grupper och individer. Arbetet bygger på en fast struktur och dagordning, återkommande möten och gemensamma åtagandeplaner.

11 Utvärdering av Mentors in Violence Prevention i Sverige: Slutrapport, Gottzén et al, 2021, Barn-och ungdomsvetenskap: Forskning (2021:3), Stockholm universitet

12 En kommun fri från våld, många små steg tillsammans gör skillnad, MÄN, Västerås stad

13 Inget att vänta på. Handbok för våldsförebyggande arbete, Jämställdhetsmyndigheten (2020)

EXEMPEL PÅ METODER OCH ARBETSSÄTT FÖR ATT MOTVERKA HEDERSRELATERAT VÅLD OCH FÖRTRYCK

Det finns exempel på metoder, stödmaterial och arbetssätt som fokuserar på hedersrelaterat våld och förtryck. Metoderna nedan är inte specifikt utformade för öppen fritidsverksamhet, men ska kunna användas av olika aktörer såsom skola och fritidsverksamhet. Nedan presenteras några exempel på av dessa.

- **Elektra ambassadörsutbildning** är en del av Fryshusets förebyggande arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck.¹⁴ Ambassadörsutbildningen handlar om att ge unga möjlighet att i ett tryggt rum diskutera normer och jämställdhet samt utmana sina egna attityder och värderingar. Det bidrar till en större förståelse och fördjupning i vad hedersrelaterat våld och förtryck är och ger kunskap om hur och av vem det är möjligt att söka hjälp. Utbildningen ger deltagarna verktyg, kunskap och förståelse kring heder genom att ämnen som mänskliga rättigheter, civilturage, konflikthantering, sex och relationer och samtycke behandlas med fokus på hedersnormer.¹⁵
- **Den lilla handboken mot könsstypning av flickor och kvinnor** Handboken har en kort beskrivning av vilka skyldigheter fritidsledaren har enligt svensk lag, hur fritidsledare kan prata om och bör förhålla sig till diskussioner om könsstypning och när de bör göra en orosanmälning till socialtjänsten.¹⁶ Handboken är tillgänglig för alla på jämställdhetsmyndighetens hemsida.
- **Metodstöd till barn och unga med funktionsnedsättning** Civilsamhällesorganisationen TRIS (Tjeiers rätt i samhället) har tagit fram material som riktar sig till barn och unga med funktionshinder. De har dels tagit fram metodstödet ”Trippelt utsatt” för gymnasiesärskolor. Metodstödet syftar till att ge stöd och hjälp i arbetet att utveckla handlingsplaner för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck. De har tagit fram boken ”Ingen ska bli glömd” som är en lättläst bok om hedersrelaterat våld och förtryck som är anpassad för dem med intellektuell funktionsnedsättning. TRIS har tillsammans med Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck även tagit fram kommunikationsverktyget ”Våga förstå!”. ”Våga förstå!” är framtaget för att stödja personer med intellektuell funktionsnedsättning som har svårigheter att kommunicera verbalt. Via verktyget kan personerna i stället kommunicera via emojis. Verktyget syftar till att ge intellektuellt funktionsnedsatta möjligheten att uttrycka vad de har varit med om.¹⁷

14 Fryshuset är en ideell organisation som bedriver verksamheter på flera orter runt om i Sverige, där unga har möjlighet att skapa och delta i ungdomsdrivna aktiviteter, utbildningar och arbete

15 Sara Ibrahim, verksamhetsansvarig, Elektra, 2022-03-04

16 Lilla handboken mot könsstypning av flickor och kvinnor, Jämställdhetsmyndigheten (2020)

17 <https://www.tris.se/publikation/2019/5/17/kommunikationsverktyget-vaga-forsta>, Kommunikationsverktyget Våga förstå! - Hedersförtryck (hedersfortryck.se)

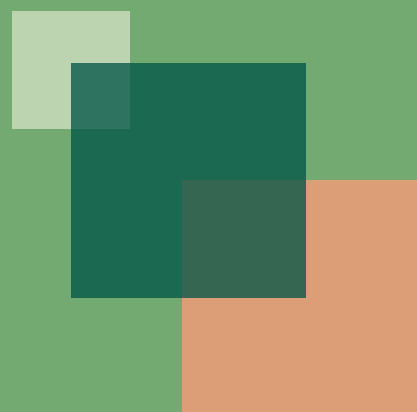
- **Våga stå kvar, samverkansprojekt i Söderhamn** Våga stå kvar, samverkansprojekt i Söderhamn är en samverkanssatsning i Söderhamns kommun.¹⁸ Kommunen som är liten till storleken visar hur de utifrån en liten kommuns förutsättningar kan arbeta mot hedersrelaterat våld och förtryck med goda metoder och samverkan. Det var en samverkanssatsning mellan skola, socialtjänst, polis och ungdomsmottagning. Projektet genomfördes genom att anställa en strateg på kommunal nivå som arbetade med hedersrelaterat våld och förtryck.
- **Borås Stads Handbok mot hedersrelaterat våld och förtryck** Borås stad har tagit fram en handbok i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck och har tagit ett helhetsgrepp i arbetet med våldsprevention och hedersrelaterat våld och förtryck.¹⁹

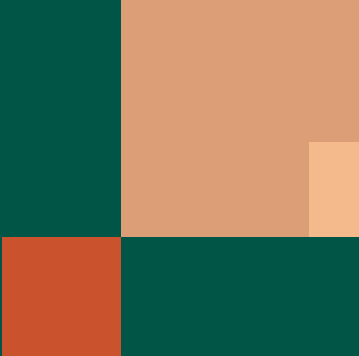
¹⁸ Våga stå kvar, En mindre kommuns erfarenheter av ett framgångsrikt arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck, Länsstyrelsen Östergötland, 2014:8

¹⁹ Inget att vänta på, Jämställdhetsmyndigheten, 2020

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF har sedan 2021 uppdrag från regeringen att ta fram och sprida kunskapsunderlag med fokus på hedersrelaterat våld och förtryck och på våldsförebyggande arbete. Arbetet riktar sig till fritidsledare och andra yrkesverksamma som utanför skolväsendet arbetar med ungas fritid.

På Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor är ungas villkor och civilsamhällets förutsättningar i fokus. Här växer kunskap fram som beslutsfattare använder när de prioriterar insatser för unga och för civilsamhället. Vi sprider kunskapen i mötet med människor, på såväl nationell som europeisk nivå. Vi fördelar också statsbidrag som ger små och stora organisationer möjlighet att genomföra sin verksamhet. Det ger också unga möjlighet att arbeta som volontär, studera eller praktisera i ett annat europeiskt land.